

veertien fregatten en maximaal één squadron F-16's van de zes op missie.

Dus, 'licht' moet je hebben, maar zonder gepantserde eenheden kan onze krijgsmacht beslist niet. De 'zware' eenheden inruilen voor vliegdekschepen is geen optie.

Misvatting drie

Een vliegdekschip, zelfs een kleintje, is een te grote ambitie voor Nederland. Kok en Schwencke willen een belangrijk deel van de operationele krijgsmacht positioneren op twee vliegdekschepen, één is in bedrijf en de ander bereidt zich voor.

Wanneer Nederland zou deelnemen aan een coalitie van de 'willing and the able' zou onze inbreng wel erg groot zijn in relatie tot ons politieke gewicht. Daarnaast verminderen we zo onze flexibiliteit omdat het dan niet mogelijk is ook nog elders troepen in te zetten cq in bedrijf te houden.

Vliegdekschepen zijn iets voor grote landen zoals de Verenigde Staten, Frankrijk en Groot-Brittannië; deze landen zijn permanente leden van de Veiligheidsraad, hebben een extra grote verantwoordelijkheid voor orde en veiligheid in de wereld, en voeren bijgevolg een krachtige buitenlandse politiek waarbij dit soort schepen passen.

Voor Nederland is een 'carrier battle group' echt een maatje te groot; hooguit kunnen wij daar een bijdrage aan leveren.

Ter zijde. Naast het beeld van de landmacht van 1990, lijken Kok en Schwencke ook nog het prijspeil van dat jaar te hanteren. Euro 250 miljoen is wel erg weinig voor een vliegdekschip. De Britten zijn van plan een tweetal nieuwe, relatief kleine carriers te bouwen voor hun STOVL JSF vliegtuigen. Zij begroten deze op twee miljard euro per stuk en dat is acht keer zoveel als voor de nieuwe Multi Purpose Carrier van Kok en Schwencke.

Bovendien zijn dat niet alle kosten want de luchtmacht zou met twee types JSF gaan vliegen. Zijn de kosten niet wat al te optimistisch ingeschat?

De krijgsmacht is gebaat bij een goede discussie over ambitie, taken en middelen.

Daar heeft het concept van Kok en Schwencke niet veel aan bijgedragen. Laten we toch vooral de feiten laten spreken en niet de diepgewortelde donkerblauwe, groene of lichtblauwe vooringenomenheden en emoties.

A.J. VAN VUREN, generaal-majoor b.d.

Andere tijden (...) andere krijgsmacht II

Naar een expeditionaire marine

In het Strategisch Akkoord (2002) van het vorige kabinet werd een ongekende bezuiniging op de defensiebegroting aangekondigd. Tijdens de formatie van Balkenende II liet de PvdA weten dat extra bezuinigingen noodzakelijk zijn. Een rationale ontbreekt, behalve dat het Nederlandse huishoudboekje op orde moet worden gebracht.

Opmerkelijk is dat zelfs de nieuwste bezuinigingswoede niet tot een publiek debat over defensie heeft geleid. De verklaring hiervoor is een combinatie van historische afkeer van militaire macht, een toenemende focus op binnenlandse aangelegenheden, de neiging om elk vraagstuk in financiële termen te beschouwen en het vrijwel ontbreken van kennis over defensie binnen de politiek. Dit verklaart de wat lacherige reacties tijdens de afgelopen behandeling van de defensiebegroting naar aanleiding van het voorstel van de LPF om kleine vliegdekschepen te verwerven.

Mogelijk heeft de LPF het verkeerd aangepakt: veel beter ware het om militaire overwegingen niet te noemen, maar om zich uitsluitend te richten op de effecten voor het Nederlandse bedrijfsleven. Immers, het besluit inzake de *Joint Strike Fighter* is louter op een 'business case' genomen; militaire redenen kwamen nauwelijks aan de orde.

Maar stom was het idee van de LPF zeker niet. Want het past in het beeld van de 'ideale' expeditionaire krijgsmacht: een vliegdekschip, met daarop de luchtmacht, erin de landmacht en eromheen de marine. Toch pleit ik niet voor de aanschaf van een dergelijk vliegdekschip.

Andere taken en middelen

Als er in Nederland over defensie wordt gediscussieerd, gaat het over bezuinigingen en aantallen middelen. Favoriet is het debat over welke middelen door de bezuinigingen moeten verdwijnen. Er worden meestal simplistische argumenten aangevoerd, waarbij wordt gewezen op het feit dat middelen uit het tijdperk van de Koude Oorlog stammen, dus overbodig zijn.

Daarbij wordt over het hoofd gezien dat platformen hun waarde veelal behouden, maar dat nieuwe taken een aanpassing van de sensor- en wapensystemen eisen. Een goed voorbeeld is het maritieme patrouillevliegtuig. Oorspronkelijk was dit systeem bedoeld voor onderzeebootbestrijding. Deze taak is de afgelopen tien jaar echter op de achtergrond geraakt.

Tijdens operaties boven het voormalige Joegoslavië werd snel duidelijk dat be-

Vliegtuigcarrier Nimitz

hoefte bestond aan platforms die lang in de lucht kunnen blijven en voorzien zijn van sensorsystemen voor grondwaarmeting. Toen de Orion daarmee werd uitgerust, bleek het maritieme patrouillevliegtuig niet langer overbodig, maar juist een schaars en veelgevraagd middel.

De ombouw van de Orion is het gevolg van verschuivingen in de taakuitvoering. En juist deze verschuivingen, en de consequenties voor de samenstelling en inrichting van de krijgsmacht dienen richtinggevend voor het publieke, dus politieke debat te zijn. Het uitgangspunt moet zijn dat strijdkrachten de komende jaren, mogelijk decennia, voortdurend in transitie zijn.

De afgelopen tien jaar is de Nederlandse krijgsmacht getransformeerd van een traditionele krijgsmacht van dienstplichten en een beroepskader voor de verdediging van het NAVO-verdragsgebied tot een beroepskrijgsmacht met expeditionaire trekken. In het begin van de jaren negentig lag de nadruk op vredesbewarende operaties, vervolgens werd meer aandacht geschonken aan vredesafdwingende operaties en nu verschuift de aandacht naar de strijd tegen het internationale terrorisme, inclusief *homeland defense*.

Deze taakverschuivingen vereisen een continue aanpassing, waarbij het soort optreden en de effecten die met het optreden moeten worden bereikt richtinggevend zijn. Nieuwe taken, aangepaste doctrines en *effects based* operationele planning worden bepalend voor de samenstelling en kenmerken van krijgsmachten.

Nieuwe taken voor de marine

Wat betekent dit voor marines? Er is een aantal ontwikkelingen in de taakuitvoering. Ten eerste zullen marines steeds meer ondersteunend voor landoperaties worden. Zij zullen een belangrijkere bijdrage leveren aan *airpower*. Dat betekent dat vliegtuigen en kruisraketten – beter gezegd *Tactical Land Attack Missiles* (TLAM) – voor marines steeds belangrijker worden. Ten tweede zullen marines een grotere rol krijgen bij de luchtverdediging, vooral bij de bescherming tegen vijandelijke raketten. Daarmee kunnen marines een bijdrage leveren aan de bescherming van ingezette eenheden en bevolkingscentra,

inclusief het thuisland. In de derde plaats zullen marines steeds meer worden ingezet voor kustwachtachtige operaties. De meest voor de hand liggende tegenstanders beschikken niet over omvangrijke *blue water navies*, maar voeren aanvallen uit met kleine, snelle boten of trachten door het leggen van mijnen vaarroutes te blokkeren.

Ten vierde zal de strategische transporttaak aan belang toenemen, omdat operaties ver van huis worden uitgevoerd en de strijd tegen het internationale terrorisme steeds vaker de inzet van militaire middelen kan vereisen. Ten vijfde zullen taken als het controleren van scheepvaartbewegingen, inclusief het enteren van verdachte schepen in de strijd tegen het internationale terrorisme en de internationale misdaad aan belang toenemen. Tot slot zal het beschermen van aanvoerroutes op open zee tegen onderzeeboten, blijven bestaan, maar in de praktijk zelden worden uitgevoerd.

Rol van Nederland

Kortom, marines krijgen nieuwe taken, waarbij de ondersteuning van landoperaties de meest ingrijpende is. Slechts grote marines kunnen alle taken uitvoeren; kleinere marines zullen zich moeten specialiseren, afhankelijk van het politieke ambitieniveau. Een land met weinig ambities kan zich richten op de strategische transportcapaciteit; een land met meer ambities op gevechtstaken. Een land als Nederland hoort aanzienlijke ambities te hebben. Nederland behoort tot de vijftien belangrijkste economische mogendheden. Dat schept verplichtingen.

Daarnaast zou Nederland alleen al uit eigenbelang moeten bijdragen aan het handhaven van de internationale rechtsorde en zo nodig het handhaven van de internationale vrede en veiligheid. Als hoogontwikkelde geïndustrialiseerde en handelsnatie hebben wij belang bij vrede en stabiliteit.

Want alleen dát garandeert economische groei, de ongehinderde aanvoer van grondstoffen en toegang tot markten. Maar een economisch belangrijk land heeft ook de morele plicht een bijdrage aan een betere wereld te leveren. Kortom, Nederland moet een bijdrage kunnen

leveren aan gevechtsoperaties. Zo niet, dan is het een *free rider*.

Twee benaderingen

Wat betekent dit voor de prioriteiten die voor de Koninklijke Marine moeten worden gesteld? Grofweg zijn er twee benaderingen. Enerzijds kan Nederland zich gaan richten op de ondersteuning van landoperaties; anderzijds kan de nadruk worden gelegd op kustwachtachtige taken, het controleren van scheepvaartbewegingen en handhaving van de capaciteit voor de bescherming van aanvoerroutes.

De eerste benadering vereist een herstructurering van de Koninklijke Marine. Toch heeft Nederland, wil het blijven meetellen, weinig keus. Slechts weinig landen hebben de financiële middelen en de kennis om dit soort taken te ontwikkelen. Nederland hoort daarbij.

De volgende vraag is hoe de Koninklijke Marine moet bijdragen aan de ondersteuning van landoperaties: met vliegtuigen, met de TLAM of met defensieve systemen? Ook hier zijn er grofweg twee keuzes. Ten eerste kan Nederland kiezen voor een vliegdekschip van waaraf de luchtmacht in zijn geheel of gedeeltelijk opereert. Ten tweede kan worden gekozen voor een combinatie van Luchtverdediging en Commando Fregatten (LCF) voorzien van antiraketssystemen en kleinere korvetten met TLAM. De tweede keuze lijkt de beste omdat deze relatief snel, simpel en goedkoop kan worden verwezenlijkt, het de geringste aanpassingen in de samenstelling en het operationele concept van de Koninklijke Marine vereist, terwijl er mogelijk de meeste financiële middelen overblijven om extra kleinere schepen te verwerven voor andere taken.

Bovendien hebben we het hier over schaarse middelen, waardoor de Nederlandse marine een vooraanstaande rol kan gaan spelen. Het idee van vliegekampschepen lijkt mij haalbaar en geen luchtftetserij, maar ik zou deze taak overlaten aan grote bondgenoten omdat onze toegevoegde waarde door andere keuzes groter kan zijn.

PROF. DR. R. DE WIJK, hoogleraar strategische studies en internationale betrekkingen